

Neretroactivitatea legii în statul de drept*

Prof.univ.dr. Lucian STÂNGU
Fost judecător la Curtea Constituțională

Astfel cum este definit prin art. 15 alin. (2) din Constituție, principiul neretroactivității legii dobândește cu totul alte efecte și alt conținut decât același principiu cuprins în art. 1 din Codul civil încă în vigoare, deși formulările, în esență, se suprapun: legea dispune numai pentru viitor. Constituția adaugă „cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile”, în timp ce Codul civil trage o consecință logică prevăzând expres că legea nu are putere retroactivă.

Mai puțin riguroasă ni se pare prima parte a art. 6 din noul Cod civil („legea civilă este aplicabilă cât timp este în vigoare...”), care precizează, în chip firesc, că „legea nu are putere retroactivă”.

Până la ridicarea neretroactivității la rang de principiu constituțional, obligația de a ține seama de aceasta revenea exclusiv judecătorului și, ca atare, astfel cum s-a precizat în literatura juridică¹, acest principiu se învedera „inoperant și inopozabil față de organul suprem de legiferare”.

Deși, de astă dată în Franța, neretroactivitatea este socotită „o garanție fundamentală a libertății publice”, legea poate deroga de la acest principiu, dat fiind că, în această țară, principiul nu are putere constituțională.²

Principiul neretroactivității legii este – admit toți autorii – esențial pentru protecția drepturilor omului în fața legii. N-ar exista, într-adevăr, nicio siguranță pentru particulari dacă, atâta vreme cât o lege este în vigoare, iar ei s-au conformat prevederilor acesteia, s-ar putea repune în discuție, după abrogarea ei, actele încheiate conform dispozițiilor legale. Sau, în alți termeni, legea este un ordin al legiuitorului, iar un ordin nu poate fi valabil decât pentru viitor; nu se poate pretinde cetățenilor supunerea față de o lege pe care n-o puteau cunoaște, întrucât încă nu exista.

Și, pentru a conchide, „dacă un individ care se supune ordinului legii ar putea să fie tulburat sub pretextul că o lege posterioară a modificat termenii reglementării existente anterior, legea și-ar pierde orice putere, pentru că nimeni n-ar mai putea să execute ordinele legii de teama unor acte care, deși făcute legitim, ar fi ulterior criticate de o lege nouă și necunoscută”.³

* Materialul reprezintă comunicarea prezentată de autor la Sesiunea științifică a Facultății de Drept a Universității Ecologice din București, 20 noiembrie 2009.

¹ Vezi, de pildă, sub coordonarea lui **Paul Cosmovici**, *Tratat de drept civil*, vol. I, Partea generală, Editura Academiei, București, 1989, pag. 118.

² **François Terré**, *Introduction générale au droit*, 5e édition, Dalloz, 2000, pag. 469-470.

³ Idem, pag. 468.

